

Dan-Silviu Boerescu

Bresle, meserii și meșteșuguri

Universul chivuțelor, zarafilor, cavafilor, lipscanilor
și al altor 800 de profesii de demult

București, 2025

Bresle, meșteșuguri și meserii uitate

Universul chivuțelor, zarafilor, cavafilor, lipscanilor și al altor 800 de profesii de demul

ISBN: 978-630-307-101-5

Tehnoredactare: Manuela STOICA

Design copertă: Aurelian LEAHU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOERESCU, DAN-SILVIU.

Bresle, meserii și meșteșuguri uitate : universul chivuțelor, zarafilor, cavafilor, lipscanilor și al altor 800 de profesii de demult / Dan-Silviu Boerescu - București : Neverland, 2025

ISBN 978-630-307-101-5

334.782

94

Autor: Dan-Silviu Boerescu

© 2025 pentru prezenta ediție: Editura Neverland

Această carte este protejată prin copyright și nu poate fi reprodusă, parțial sau integral, fără permisiunea scrisă a deținătorului drepturilor de autor.

Editura Neverland este membră a **Grupului Editorial Universul Juridic**

Tel.: +40 21.314.93.15; +40 790 557 986

editura@neverland.ro

www.neverland.ro

 www.facebook.com/editura.neverland

Comenzi online:

Librăria UJmag

tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21

www.ujmag.ro

 www.facebook.com/ujmag

Bresle, ghilde, eforii, isnafuri, tagme, obști, rufeturi și cinuri din Țările Române

Dintotdeauna, meseria a devenit cu adevărat „brățară de aur“ atunci când cei care o practicau au reușit să găsească forma de organizare potrivită, adesea transformându-și „sindicatul“ *sui generis* într-o instituție – mai mult sau mai puțin ocultă – care a devenit o forță veritabilă în societate. Exemplul zidarilor este, în sine, cel mai edificator. Cei care construiau biserici, bazilici și catedrale în Europa Evului Mediu, reuniți în francmasonerie (fr. *maître maçon* = „meșter pietrar“), au ajuns apoi să producă revoluții și să schimbe orânduirile sociale. Echerul și compasul au creionat, la propriu, noua arhitectură a lumii moderne.

Legende masonice plasează formarea organizației în epoca Turnului Babel și în cea a construirii Templului din Ierusalim de către miticul Rege Solomon, despre care se pomenește în Biblie. „Ordinul frățesc al cioplitorilor în piatră liberi“ începe să fie menționat și în teritoriile românești sau locuite de români în epoca feudală târzie. Nicolae Stoica de Hațeg în *Cronica Banatului* (1785) amintește de „frai-maorii, frai-gaisterii cu lojile lor“, trimitere explicită, bunăoară la Frei Maurer („zidarii liberi“). Momentul 1848 a însemnat la noi acțiunea tinerilor întorși de la studii din Apus, acolo unde fuseseră cu toții inițiați în francmasonerie. Un deceniu mai târziu, în Bucureștii Vechi, se desfășura o reuniune între vechi amici. Întâlnirea avea loc în seara zilei de duminică, 23 ianuarie 1859, la Hotelul Concordia, situat pe Ulița Nemțească (azi Strada Smârdan, nr. 39), în restaurantul căruia foștii pașoptiști din Loja Steaua Dunării și confrății lor din Loja Frăția, care din 1857 funcționau pe malul Dâmboviței la început sub oblăduirea lui Auguste Carence, se întâlneau adesea pentru a savura o cafea de origine, dimpreună cu un cognac fin, așa cum ne asigură într-o inspirată postare pe Facebook Kera Calița, renumita Mare Preoteasă a Ospitalității. Ei, în frunte cu frații Brătianu și C.A. Rosetti, se aflau sub obediența Marelui Orient al Franței, mai cu seamă a lojilor pariziene L'Athénée

des *Étrangers* și *La Rose du Parfait Silence*. La 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă de la Iași îl proclamase pe Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei. Unioniștii erau majoritari, iar conservatorii, anti-unioniști, avuseseră doi candidați, pe fostul domnitor Mihail Sturdza și pe fiul acestuia, sprijiniți de alde Gheorghe Asachi și Theodor Balș, așijderea masoni, însă ruși de regulile impuse de venerabili. Vasile Alecsandri, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu, Manolache Costache Epureanu, marii pașoptiști (și masoni recunoscuți), îl sprijiniseră însă cu mult succes pe colonelul Alexandru Ioan Cuza, fost pârălab al județului Covurlui. Înainte vreme, făcuseră mare senzație în epocă demisia lui din postul de prefect și publicarea dovezilor măsluirii alegerilor de către caimacamul Vogoride, având complicitatea consulului austriac. Epistolele otrăvite ce dovedeau mișelia fuseseră obținute de Cuza chiar de la soața caimacamului, Cocuța Vogoride, chipeșul polcovnic se întâlnea cu dânsa din pricini de amor. Astfel, alegerile măsluite din 1857 fură anulate, mai ales că împăratul Napoleon al III-lea se pusese de acord pentru aceasta cu Regina Victoria a Englei, totodată suverana imperiului unde Soarele nu apunea niciodată.

După Convenția de la Paris din 1858 și, implicit, după repetarea alegerilor, Alexandru Ioan Cuza, în calitatea sa de înalt funcționar de stat, era bine văzut de consulii francezi și britanici de la Galați și Iași. În ianuarie 1859, delegația moldoveană trebuia să treacă prin București, înainte de a ajunge la Constantinopol, pentru a primi de la Sultan firmanul de investitură a hospodarului Alexandru Ioan Cuza. Aceasta a ajuns la București în momentul în care Adunarea Electivă a Țării Românești își desfășura lucrările în sediul din Dealul Mitropoliei, între 22 și 24 ianuarie 1859. Antiunioniștii erau cu mult mai numeroși decât unioniștii în Adunare. Pașoptiștii, iar dintre aceștia, liberalii radicali (frații Dimitrie și Ion Brătianu, frații Golescu, C. A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu și alții), au înțeles că trebuie să pună presiune pe Adunarea Electivă. Convenția din 1858 nu interzicea ad-litteram alegerea unui singur domn în Principate, de aceea formula „Europa ne-a ajutat!” era parola folosită la întâlnirile unioniștilor. În seara de duminică, 23 ianuarie 1859, cei mai de seamă dintre aceștia au ales să se întrunească într-un loc discret, Hotel Concordia, unde iatacurile puteau fi închiriate cu 3 până la 8 franci pe zi. Intrarea în stabilimentul cu 90 de camere – ne-o spune Constantin Bacalbașa – se făcea printr-un hol boltit. Din hol, în partea stângă, se putea urca pe o scară, pentru a ajunge la etaj, unde se găsea camera cu numărul 5, care era cea mai mare din hotel. Aici s-au întâlnit membrii Partidei Naționale, ca să pună țara la cale. Ce a urmat a doua zi a consfințit practic Unirea Principatelor Române.

des Étrangers și La Rose du Parfait Silence. La 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă de la Iași îl proclamase pe Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei. Unioniștii erau majoritari, iar conservatorii, anti-unioniști, avuseseră doi candidați, pe fostul domnitor Mihail Sturdza și pe fiul acestuia, sprijiniți de alde Gheorghe Asachi și Theodor Balș, așijderea masoni, însă ruși de regulile impuse de venerabili. Vasile Alecsandri, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu, Manolache Costache Epureanu, marii pașoptiști (și masoni recunoscuți), îl sprijiniseră însă cu mult succes pe colonelul Alexandru Ioan Cuza, fost pârălab al județului Covurlui. Înainte vreme, făcuseră mare senzație în epocă demisia lui din postul de prefect și publicarea dovezilor măsluirii alegerilor de către caimacamul Vogoride, având complicitatea consulului austriac. Epistolele otrăvite ce dovedeau mișelia fuseseră obținute de Cuza chiar de la soața caimacamului, Cocuța Vogoride, chipeșul polcovnic se întâlnea cu dânsa din pricini de amor. Astfel, alegerile măsluite din 1857 fură anulate, mai ales că împăratul Napoleon al III-lea se pusese de acord pentru aceasta cu Regina Victoria a Englierei, totodată suverana imperiului unde Soarele nu apunea niciodată.

După Convenția de la Paris din 1858 și, implicit, după repetarea alegerilor, Alexandru Ioan Cuza, în calitatea sa de înalt funcționar de stat, era bine văzut de consulii francezi și britanici de la Galați și Iași. În ianuarie 1859, delegația moldoveană trebuia să treacă prin București, înainte de a ajunge la Constantinopole, pentru a primi de la Sultan firmanul de investitură a hospodarului Alexandru Ioan Cuza. Aceasta a ajuns la București în momentul în care Adunarea Electivă a Țării Românești își desfășura lucrările în sediul din Dealul Mitropoliei, între 22 și 24 ianuarie 1859. Antiunioniștii erau cu mult mai numeroși decât unioniștii în Adunare. Pașoptiștii, iar dintre aceștia, liberalii radicali (frații Dimitrie și Ion Brătianu, frații Golescu, C. A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu și alții), au înțeles că trebuie să pună presiune pe Adunarea Electivă. Convenția din 1858 nu interzicea ad-litteram alegerea unui singur domn în Principate, de aceea formula „Europa ne-a ajutat!“ era parola folosită la întâlnirile unioniștilor. În seara de duminică, 23 ianuarie 1859, cei mai de seamă dintre aceștia au ales să se întrunească într-un loc discret, Hotel Concordia, unde iatacurile puteau fi închiriate cu 3 până la 8 franci pe zi. Intrarea în stabilimentul cu 90 de camere – ne-o spune Constantin Bacalbașa – se făcea printr-un hol boltit. Din hol, în partea stângă, se putea urca pe o scară, pentru a ajunge la etaj, unde se găsea camera cu numărul 5, care era cea mai mare din hotel. Aici s-au întâlnit membrii Partidei Naționale, ca să pună țara la cale. Ce a urmat a doua zi a consfințit practic Unirea Principatelor Române.

Nu toate confreriile, precum cea a zidarilor liberi, au avut însă scopuri și finalitate politică. Între primele astfel de corporații recunoscute și având un statut propriu a fost cea a lumânărilor din Paris, înființată în 1061. În 1248, Ludovic al IX-lea, regele francez canonizat ulterior ca Sfântul Ludovic, a ordonat înființarea mai multor bresle profesionale, inclusiv cea de „Ayeurs”, cei care frigeau găște. Scopul acestei bresle a fost de a îmbunătăți cunoștințele și tehnicile membrilor săi: ucenici, meseriași și maeștri. În timpul domniei lui Ludovic al XII-lea, în 1509, competențele breslei au fost extinse pentru a include prepararea altor cărnuri, de la cele de păsăret la cele de vânat, și a luat numele de „Chaîne des Rôtisseurs”. Timp de mai bine de patru secole, breasla a cultivat și dezvoltat artele culinare. A îndeplinit toate cerințele de profesionalism cerute de „la Table Royale”, până în 1793 când sistemul breslelor a fost dizolvat în timpul Revoluției Franceze. „Les Rôtisseurs” au fost aproape uitați până în 1950 când Jean Valby, împreună cu gastronomii Maurice Edmond Sailland, cunoscut drept Curnonsky (ales „Print al Gastronomilor”), și Dr. Auguste Bécart, împreună cu *les chefs* Louis Giraudon și Marcel Dorin, au reînviat asociația care a fondat Confrérie de la Chaîne des Rôtisseurs. Astăzi, este Association Mondiale de la Gastronomie.

Un traseu oarecum similar a înregistrat din punct de vedere istoric și confreria internațională a iubitorilor vinului. Ordo Equestris Vini Europae sau Ordinul European al Cavalerilor Vinului își are rădăcinile în tradiția ordinelor cavalerești ale Evului Mediu, în special în cea a Ordinului Sfântului Gheorghe din 1273, respectiv 1308 și 1468, și își propune, plecând de la tradițiile culturii vinului, „cultivarea valorilor cu caracter de ideal, a ținutelor spirituale nobile și a prețioasei prietenii cavalerești”. Crucea Cavalerului cu opt săgeți simbolizează „lupta împotriva celor opt nefericiri ale omenirii: boala și abandonul, lipsa unui cămin și foamea, lipsa de bunăvoință și vina, indiferența și lipsa de credință”. Ordinul nu neglijează nici operele caritabile sau mecenatul în domeniul artelor, călăuzindu-se în activitatea sa după conceptul: „Abia după ce ai învins invidia și începi să te implici pentru alții, devii cu adevărat un om nobil, un Cavaler”. Fondat în 2007, în nobila tradiție a ordinelor cavalerești medievale, Consulatul România al Ordinului European al Cavalerilor Vinului – care în prezent numără peste 500 de membri – este condus de Marius Farmazon, Proconsul I, și Gratzian Mărgărit, Proconsul II.

Breslele sunt asociații profesionale de meșteșugari, apărute în Evul Mediu pentru a proteja interesele comune și care au existat până la sfârșitul secolului al XIX-lea, iar în anumite regiuni (de exemplu, în Elveția) până în prezent. Breslele au format un sistem care reglementa aprovizionarea cu materii prime, ocuparea

forței de muncă, salariile, prețurile, volumele de vânzări și chiar provizioanele oferite văduvelor de meșteri. Breslele cuprindeau uneori mai multe grupuri profesionale. Conform tradiției medievale, existau blazoane, simboluri și îmbrăcăminte specifică, în funcție de ordinul breslei. Uneori, activitatea breslelor sau gildelor depindea de acordarea de *scrisori de patentă* obținute de la un monarh sau un episcop pentru a impune fluxul de comerț către membrii lor care desfășoară activități independente și pentru a păstra proprietatea asupra uneltelor și a aprovizionării cu materiale, dar majoritatea erau reglementate de guvernul local. Membrii breslei găsiți vinovați de înșelarea publicului erau amendați sau, în cazuri extreme, excluși din breaslă. O moștenire de durată a breslelor tradiționale sunt sediile construite și folosite ca locuri de întâlnire ale membrilor.

Breslele au prescris metode de producție membrilor lor pentru a asigura calitatea. În acest fel, au evitat apariția supraproducției, iar pe de altă parte, au împiedicat introducerea unor tehnici de producție noi, mai productive, posibil mai puțin periculoase pentru sănătate. Acestea le-au garantat membrilor un venit stabil, „corect”. Prin eliminarea concurenței de prețuri, consumatorilor li s-a garantat un raport calitate – preț stabil, deși la un nivel ridicat de preț. Privilegiul cheie era că numai membrii breslei aveau voie să-și vândă bunurile sau să-și exerseze abilitățile într-o comunitate. Puteau exista reglementări ale prețurilor minime sau maxime, orelor de tranzacționare, numărului de ucenici ș.a.m.d. Criticii au susținut că aceste reguli au redus concurența liberă, dar apărătorii au susținut că protejează standardele profesionale. Un rezultat important al unor asemenea cadre organizatorice a fost apariția universităților de la Bologna (înființată în 1088), Oxford (cel puțin din 1096) și Paris (1150); acestea au apărut inițial ca bresle de studenți (ca la Bologna) sau de meșteri (ca la Paris).

Precursorii breslelor urbane existau încă din Imperiul Roman; au servit în principal la înregistrarea fiscală a membrilor lor, care apoi s-au mutat adesea în țară. Expresia latină pentru aceste asociații a fost *collegium*, de exemplu meșterii, comercianții, armatorii, brutarii etc. Înainte vreme, Naram-Sin din Akkad (c. 2254–2218 î.Hr.), nepotul lui Sargon, cel care unificase Sumeria și Asiria în Imperiul Akkadian, a promulgat standarde mesopotamiene comune pentru lungime, suprafață, volum, greutate, timp etc., care erau folosite de breslele de artizani din fiecare oraș. Codul lui Hammurabi (c. 1755–1750 î.Hr.) prevedea un salariu fix pentru fiecare marinar de pe o navă cu un deplasament de 10,5 tone construită pe baza unui contract încheiat între un constructor de nave și un armator. Similar, se prevedeau termeni contractuali clari între un navlositor și un comandant de navă.

Ulterior, un străvechi exemplu de gildă a transportatorilor maritimi este *corpus naviculariorum*, un colegiu de marinari comerciali cu sediul în portul La Ostia din Roma. Breslele romane nu au reușit să supraviețuiască însă prăbușirii Imperiului Roman.

Începuturile breslelor în Europa Centrală, de Vest și de Nord-Vest pot fi găsite în Evul Mediu timpuriu, când s-au înființat numeroase orașe noi, iar ramurile de artizanat din orașe au devenit extrem de specializate, iar activitatea comercială s-a intensificat considerabil. Apar în principal bresle ale meșteșugarilor și bresle ale negustorilor. Breasla pescarilor și a barcagiilor din Frankfurt din anul 945 d.Hr. este cea mai veche astfel de asociație documentată. În 1010 a fost fondată și breasla pescarilor din Würzburg, care își sărbătorește existența în fiecare an pe 6 ianuarie. În majoritatea orașelor germane, puterea era inițial numai apanajul nobilimii urbane și ale mănăstirilor, episcopilor și înaltei burghezii în curs de formare și emancipare. Mai târziu, comercianții au putut, de asemenea, să lupte pentru anumite drepturi și influență politică.

Asocierea meșterilor în bresle, adică organizarea lor în oraș, a fost adesea sever restricționată sau chiar interzisă în acest timp. O fuziune a unui grup de oameni sau o „conspirație” așa cum se numea în acea vreme însemna aproape întotdeauna influență politică și financiară într-un oraș medieval. Înființarea breslelor a fost asociată cu așa-numita „revoluție a breslelor” sau cu o revoltă politică în unele orașe. Cu toate acestea, cetățenilor care făceau parte dintr-o breaslă li s-a acordat adesea o autonomie extinsă încă de la început, pentru a face înființarea de noi orașe atrăgătoare pentru comercianți și meșteri, cum ar fi, de pildă, Freiburg („Orașul Liber”) im Breisgau, din landul Baden-Württemberg, în 1120. În Evul Mediu au trăit în Freiburg până la 10 000 de oameni, o populație însemnată la acea vreme.

Pe la 1091, Berthold al II-lea din Casa de Zähringen a construit un castel, Castrum de Friburch, deasupra Schlossberg-ului modern pentru a controla rutele comerciale. O așezare de slujitori și meșteșugari de la poalele castelului aparținea noii zone, așezarea fiind situată în regiunea modernă Altstadt (Orașul Vechi) și Oberlinden, care se afla sub o protecție specială din partea suzeranului. Așezarea fondată de Konrad, fratele Ducei Berthold al III-lea, s-a dezvoltat pe măsură ce s-a acordat privilegiul înființării unei piețe în 1120. S-au acordat locuitorilor și alte drepturi semnificative, cum ar fi scutirea de taxele agricole și posibilitatea de a vota pentru alegerea pastorului. De asemenea, a fost edificată și rețeaua, numită Bächle, în 1170, menită a furniza apă pentru străzile din Altstadt. A fost folosită și pentru alimentarea cu apă industrială și pentru curățenia orașului în Evul

Mediu, dar a servit și ca resursă disponibilă pentru stingerea incendiilor. Apa potabilă era furnizată orașului prin țevi de lemn numite Deicheln, provenind din surse montane de deasupra orașului și fiind accesibilă în fântâni special amenajate. Runzgenossenschaften, sau „cooperative pentru întreținerea și folosirea canalelor“, au fost formate pentru a gestiona cursurile de apă din oraș, cum ar fi Bächle și Runzen, canale folosite pentru operațiuni comerciale (cum ar fi tăbăcărie, măcinarea peleișilor etc.). Argintul, care a fost descoperit la sfârșitul secolului al X-lea la vest de Pădurea Neagră, a făcut și orașul mai bogat. Ducii de Zähringer au primit drepturile de exploatare de la episcopii de la Basel, care, la rândul lor, le primiseră de la împăratul Konrad al II-lea în 1028. Odată cu ascensiunea orașului, biserica unde Bernhard von Clairvaux propovăduise A Doua Cruciadă în 1146, s-a dovedit curând a fi un locaș de cult prea mic. S-a început construcția unei noi biserici parohiale în jurul anului 1200. Catedrala din Freiburg a fost construită mai întâi în stil romanic, dar ulterior a fost terminată în stil gotic. După moartea sa în 1218, Berthold al V-lea a fost înmormântat ca ultimul Zähringer în catedrala fondată de el. Un consiliu local exista deja înainte de 1178 sub predecesorul său, Berthold al IV-lea. Probabil că acest consiliu din Freiburg, ca și în orașele episcopale din Rinul superior, s-a dezvoltat dintr-un consiliu consultativ comunal, care a fost emanat de către comunitatea municipală de meșteșugari, tot mai influentă.

În anumite orașe din Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, meșterii organizați în bresle au reușit chiar să cucerească total sau parțial puterea politică. În orașele imperiale, uneori erau în vigoare constituțiile de bresle, care garantau rolul lor dominant în consilii, deși, totuși, această structură nu putea fi echivalată cu o democrație în sensul modern. Alegeri au avut loc, bunăoară, anual la Pfullendorf. Această constituție a servit drept model pentru multe orașe și a fost valabilă în Pfullendorf din 1383 până în 1803. Zürich a beneficiat, de asemenea, de o „constituție de breaslă“ până în 1798. Cu toate acestea, la sfârșitul Evului Mediu și la începutul perioadei moderne, majoritatea republicilor de bresle au dispărut din nou sub presiunea suveranilor, iar influența politică a breslelor a fost limitată sau redusă în întregime la dreptul comercial.

În jurul anului 1550 „regula breslei“ a fost abolită în toate orașele imperiale de către împăratul Carol Quintul. După aceea, structurile de putere patriciene au predominat din nou până la sfârșitul Sfântului Imperiu Roman. Împotriva puterii stăpânilor din bresle, calfele și-au format propriile asociații de calfă din Evul Mediu târziu. Meșterii care nu erau organizați în bresle aparțineau în unele locuri așa-numitului *Meinheit*. Spre deosebire de călătorii, servitorii și zilierii fără restricții,

aceștia aveau adesea drepturi civile mult mai relevante. În Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, breslele trebuiau să fie formate din cel puțin trei venerabili meșteri în secolul al XVIII-lea pentru a li se garanta votul. Cu toate acestea, dacă unii membri alegeau să demisioneze din aceasta, breasla putea continua să existe cu doar un singur meșter.

La acea vreme, era o întrebare care se dezbătea adesea dacă apartenența la două bresle era posibilă în același timp. Această situație a fost posibilă atâta timp cât era aceeași structură, „ca exemplu, un Seiffensieder / săpunar / în breasla din Halle și în cea din Naumburg“. Cu toate acestea, un meșteșugar nu putea să aparțină a două bresle cu structuri diferite, cerându-se o specializare destul de strictă. Principiul era: „O mulțime prea mare de produse diferite strică îndemânarea unui meșter“.

Viața fiecărui membru al grupului a fost determinată decisiv de breaslă. Meșteșugarul putea să-și continue activitatea doar sub această jurisdicție. Comunitatea magistraților din breaslă reglementa munca și gestionarea resurselor unui meșter, calitatea produselor sale, dar îi controla și viața din perspectivă morală, îl proteja în situații de urgență și se ruga pentru mântuirea sufletelor membrilor decedați.

Formele de producție pe scară largă (în serie), concurența tipurilor de bunuri noi și parțial importate, extinderea piețelor de desfacere prin apariția de noi rute comerciale și mijloace de transport perfecționate au dus, în timp și mai ales din a doua parte a secolului al XVIII-lea, la declinul sistemului corporațiilor meșteșugărești. Dacă sfârșitul breslelor trebuie înțeles ca o poveste naturală de declin sau dacă ea conținea și elemente de reorientare proto-industrială (cu toată opoziția „ludiștilor“, care militau pentru distrugerea utilajelor moderne), cu alte cuvinte, dacă pasul de la o „solidaritate verticală“ a breslei respective la „solidaritatea orizontală“ a mișcării muncitorești a fost ceva programat rămâne încă subiectul unei controverse științifice. Statutul și puterea economică a breslelor au fost sever restricționată sau complet abolite după Revoluția Franceză în zonele dominate de Napoleon, inclusiv în țările vorbitoare de limbă germană. Discuția despre libertatea comerțului nu a mai fost întreruptă niciodată și, cel târziu în 1871, a fost introdusă peste tot în Imperiul German. În Elveția, breslele și-au pierdut temporar puterea odată cu Revoluția Helvetică din 1798, chiar dacă au redobândit-o parțial prin mediere în 1803. În majoritatea cantoanelor elvețiene, privilegiile breslelor au fost abolite în jurul anului 1830, egalitatea forțată politică și economică din mediul rural în raport cu cea a populațiilor urbane menținându-se însă la Basel până spre 1870.

De-a lungul secolelor XIV–XIX, breslele au jucat un rol principal și în dezvoltarea teritoriilor românilor, primele astfel de confrerii profesionale fiind semnalate în Transilvania, Crișana, Maramureș și Banat, adesea preluându-se modelul de organizare al asociațiilor profesionale ale coloniștilor sași și șvabi. Aceștia erau organizați în societăți tip *Gilden*, *Aemter* sau *Gewerke*, iar valurile lor de emigrare au coincis, în general, cu necesitatea de rezolvare a unor necesități sociale și, mai ales, economice.

Aceste asociații au apărut din mai multe motive, arată istoricii fenomenului: „Pe de o parte, era interesul artizanilor să se apere contra concurenței noilor veniți în orașul lor sau a celor stabiliți în alte orașe; de a se ajuta reciproc, de a da tuturor membrilor breslei șanse egale de lucru și de câștig și, în general, de a-și apăra interesele profesionale. Breasla urmărea să obțină dreptul de a rezerva exercitarea profesiunii respective exclusiv membrilor ei“.

Termenul *breaslă* provine de la un termen slavon și înseamnă aproximativ „frăție“. În actele timpurii din Transilvania redactate în limba latină cuvântul care apare cu același înțeles este *fraternitas*. În limba germană dialectală, breasla se cheamă *Zech*. În limba germană literară, breasla se cheamă însă *Zunft*. În alte țări din Apusul Europei, în special în cele germanofone și anglofone, se folosea termenul *ghildă*. În Franța medievală, existau *corps de métiers*. În limba română, pe lângă *breaslă*, s-a utilizat și cuvântul turcesc *esnaf*, pronunțat *isnaf*, pentru asociațiile profesionale din Principatele Dunărene. Termeni echivalenți folosiți în Moldova și Țara Românească erau *cin*, *rufet*, *obște* și, în mai mică măsură (evoluând chiar peiorativ), *tagmă* („Patria de cheamă norodul, iară nu *tagma jefuitoarelor*“, vitupera Tudor Vladimirescu în Proclamația de la Padeș din 23 ianuarie / 4 februarie 1821).

Toți acești termeni au definit de fapt o organizație medievală complexă în care erau reuniți pentru întraajutorare și protecție profesională meseriașii din aceeași specialitate. În perioada medievală, meșteșugarii sași din Transilvania de sud erau considerați printre cei mai valoroși din sud-estul Europei. Bijuteriile și pocalele din metal prețios, vasele liturgice lucrate de aurari se bucurau de mare trecere la curtea regală de la Buda sau la curțile principilor din Moldova și Țara Românească. Breslele nu au fost numai organizații economice, ele au participat activ la construirea de biserici, fiecare *breaslă* având în interiorul bisericilor un altar al sfântului protector, având bănci inscripționate, ocupând poziții precise în spațiul bisericii conform rangului breslei. Tot în sarcina breslelor cădea și îngrijirea orfanilor, văduvelor, săracilor și bătrânilor rămași singuri, dar și apărarea burgului, fiecare *breaslă* construind și întreținând o porțiune din zidul de incintă și un anumit turn. Prima

mențiune scrisă privind obligațiile militare este consemnată la Sighișoara în statutul breslei blănarilor din anul 1484. În timp de război, la asedii, toți meșteșugarii deveneau luptători ocupând locul bine precizat în turnuri sau pe galeriile de trage-re din spatele zidurilor.

Pe măsură ce forța economică a breslelor a crescut în secolele XV–XVI, fruntașii breslelor mai puternice au început să intre în viața politică ajungând consilieri, primari, judecători regali sau locali și constituind acea pătură bogată de patricieni de care vorbesc documentele. Sistemul medieval al breslelor a intrat în declin treptat începând din secolul al XVIII-lea, odată cu apariția manufacturilor, și a ieșit din istorie la sfârșitul secolului al XIX-lea, când breslele vor fi desființate în anul 1872.

Cele mai vechi statute de breaslă din Transilvania datează din timpul lui Ludovic de Anjou (9 septembrie 1376). Acestea au reglementat cele mai de seamă probleme în legătură cu viața economică și juridică a breslei, cu alegerea starostilor și raporturile acestora față de membrii breslei și față de conducerea orașului. Aceleași statute menționează patru orașe din Transilvania de Sud (Sibiu, Sighișoara, Sebeș, Orăștie) în care existau 19 bresle și 25 de branșe meșteșugărești: brutarii, pielarii, tăbăcarii, cizmarii, fierarii, curelarii, blănarii, mănușarii, cuțitarii, frânghierii, dogarii, croitorii, trăistarii și alții. Fiecare breaslă dispunea de un sigiliu, dar și de un însemn propriu. Aceste însemne, care aveau și valoare heraldică, erau etalate la sediul breslei sau apar pe steagurile și lăzile de valori ale breslei. În patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României se păstrează mai multe astfel de însemne de breaslă, ale diferitelor categorii de meșteșugari, din diferite orașe ale Transilvaniei, datând din perioada secolelor XV–XVIII. Astfel sunt cele ale breslei zidarilor (Sighișoara, 1774), morarilor (Sighișoara, 1784), tâmplarilor (Bistrița, 1680), croitorilor (Sibiu, 1695), cizmarilor (Cluj, 1625), dulgherilor (Sibiu, 1450). În expoziția deschisă la Muzeul Național de Istorie a României în 2015, alături de acestea au fost expuse și un pocal cu însemnele breslei croitorilor din Târgu Mureș (1629) și o ladă aparținând unei bresle din Oradea (1798).

Un detaliu istoric interesant este că marea iubire a lui Vlad Țepeș, Katharina Siegel, era fata starostelui Țesătorilor din Brașov (Kronstadt), de care valahul, care ca și tatăl său a fost o vreme guvernator militar al regiunii, s-a îndrăgostit nebunește. Era în apropierea Crăciunului, iar tânăra, care fusese crescută la mănăstire, se chinuia să târască la deal, prin zăpada afânată, care făcea drumul de neurcat, o sanie mare, încărcată cu de-ale gurii pentru soldații aflați în Bastionul Țesătorilor, aflat pe o înălțime din Corona, la miazănoapte de Kronstadt. Verișoarele și fratele ei mai mic împingeau sania, iar Katharina trăgea. Când a văzut cum se căznea

tânăra fată, Vlad, aflat lângă Bastion, a sărit imediat să o ajute, spre uimirea ofițerilor care-l însoțeau. Katharina avea atunci șaptesprezece ani. Fetei i-a plăcut străinul „cu ochii verzi de balaur” și uniformă cu găitane aurite, dar a încercat să se țină departe de el, fiind înfricoșată de băsnelile neguțătorilor din cetate, care nu se aveau deloc bine cu Ducele de Amlaș și Făgăraș. De când a văzut-o pe Katharina, Vlad a uitat cu totul de celelalte patimi ale sale, toate săsoaice blonde, una și una – Ursulla era din Schassburg (Sighișoara), Erika din Nisner Bistritz sau Liese din Hermannstadt. Vlad nu o mai dorea decât pe Katharina, al cărei părinte, Thomas Siegel, era *Zunftmeister* al breslei țesătorilor din Seilergrasse – Ulița Funarilor.

Când ea era încă o copilă, casa tatălui său a fost mistuită de un foc mare. Rămăși săraci, ai ei au trimis-o în 1450 la Mănăstirea Franciscanelor din Mahlersdorf, departe, tocmai în Bavaria. După cinci ani, văzând că mulți bărbați de seamă întrebau tot timpul de ea, părinții s-au văzut nevoiți să o scoată pe Katharina din mănăstire. Au adus-o cu ei în casa de pe Ulița Albă, de lângă Poarta Șchei. Frumoasa cetății, care încă nu se împlinise pe de-a-ntregul, își purta părul blond în cozi lungi împletite, după obiceiul săsesc, iar ochii săi albaștri și talia zveltă au fermecat mulți oameni cu stare din Kronstadt, dar și pe alții, veniți din Țara Bârsei ori chiar din Flandra, după cum ne înștiințează grămăticii aceluiași ev, citați de aceeași Kera Calița. Zadarnic, însă, căci Ducele valah îi cucerise inima. Ba chiar îi făcuse să rodească pânțele și încă de mai multe ori. De fiecare dată când se întorcea la săsoaica nurlie, Vlad avea grijă să o lase grea, astfel venind pe lume Vladislav Laszlo, Katharina cea mică și Christian, apoi Hanna și Sigismund.

Îndrăgostit lulea de Katharina, Vlad trecea adesea pe lângă casa Tartler, unde codana țesea într-o cameră de la catul de jos. Pe Ulița Albă, a făcut el și primele crize de gelozie. Căutând-o acolo într-o seară, Țepeș s-a supărat că nu era acasă și a așteptat-o până ce Katharina și-a făcut apariția, dintr-un gang, însoțită de verișoarele sale. Se zice că a întrebat-o de ce umblă așa târziu pe stradă, iar fata a rupt-o la fugă în gang. Vlad a prins-o și a dat să o sărute, moment în care a intervenit un preot catolic ieșit să vadă cine făcea gălăgie. În întuneric, preotul n-a văzut chipul Prințului și a sărit s-o scape pe Katharina din mâinile bărbatului care i se părea că o ataca. Acesta, după cum îi era firea, și-a scos sabia din teacă și l-a rănit urât pe pastor.

Însă nu totul era făcut să fie doar lapte și miere în Brașovul iubirii lor. Astfel, în ultima zi a lunii lui Prier din 1459, Vlad al III-lea Draculea a tras în țepă un grup de negustori din cetatea Coronei, pe care-i bănuia de multe intrigi. Înaintea carnagiului, la urechile lui ajunsese o veste care l-a infuriat cumplit: nevestele negustorilor atacaseră familia Siegel, o bătuseră pe Katharina, care aștepta al doilea

copil, o pusese ră la Stâlpul Infamiei în Piața Sfatului și îi tăiaseră cozile cu care se mândrea atât de mult. Atunci, el a amenințat că dă foc întregii cetăți dacă i se va mai face vreun rău Katharinei sau familiei sale. Legenda spune că ar fi reușit, totuși, să facă rost, cu o pungă mare de florini, de una dintre cosițele Katharinei. O păstra pe o pernuță, într-un dulap. Într-o zi, a prins-o pe nevasta lui unguroaică, ruda lui Mathias, că umbla în dulap, s-a supărat foc și a părut-o strașnic.

Din nefericire pentru cei doi îndrăgostiți, ei nu s-au putut căsători niciodată. Asta în ciuda multiplelor strădanii diplomatice întreprinse cu disperare. În vara lui 1460, Vlad Țepeș trimitea misivă după misivă noului Pontif, Papa Pius al II-lea, cu rugămintea de acordare a unei scrisori de indulgență pentru a i se anula căsătoria cu prima soție (Anastasia Holszanska, nepoata Reginei Sofia a Poloniei). Voia să o ia în căsătorie pe Katharina, însă rigorile religiei catolice a acesteia nu îi permiteau. Dar o cabală a unor neprieteni l-a adus în temnița de la Buda și, apoi, în cea de la Vișegrad, de unde, ca să scape, a făcut pactul cu fiul lui Huniade, cununându-se cu o rudenie apropiată a sa.

Iubirea dintre cei doi era atât de mare, încât Katharina i-a rămas aproape lui Vlad – cel iarăși înșurat cu o alta! – chiar și după căderea acestuia de pe tron, în 1462, iar Țepeș s-a îngrijit de toți descendenții săi, așa cum atestă cărțile funciare din 1850 ale familiilor Draguly, Laszlo sau Siegel. Cumplita soartă a voievodului, răpus de boierii valahi netrebnici în decembrie 1476 ori în ianuarie 1477, a pus capăt celei de-a doua domnii și dragostei dintre el și Katharina, fata starostelui breslei țesătorilor brașoveni. Frumoasa Cetății Corona, care acum avea 39 de ani și-și pusese la adăpost odraslele, era de neîmpăcat și a plecat înapoi la mănăstire, unde se zice că nu a mai vrut să vorbească niciodată, petrecându-și restul zilelor cu rozariul în mână și făcând rugăciuni fierbinți în solitudinea chiliei ca pe Lumea Cealaltă să-și poată regăsi iubitul cu „ochi verzi ca de balaur“...

Despre breslele din Hermannstadt o sinteză riguroasă a realizat în 2017 Raluca Maria Frîncu. În funcție de meseria aleasă, tânărul trebuia să treacă printr-o perioadă de probă de două până la șase săptămâni, timp în care meșterul hotăra dacă era apt să practice meșteșugul respectiv. Acceptarea în rândul ucenicilor presupunea plata unor taxe și organizarea unei mese la care participau membrii breslei. Din acel moment ucenicul trecea sub autoritatea meșterului, care, timp de doi până la patru ani, cât dura perioada de ucenicie, trebuia să-l învețe meserie și să se ocupe și de educația sa. Această etapă se încheia într-un cadru festiv cu eliberarea certificatului de ucenic. După ucenicie urma cea de a doua etapă de pregătire, tânărul devenind calfă. Acest statut era obținut din nou după achitarea unei taxe și oferirea

unei mese membrilor breslei. Deși rămânea sub tutela meșterului, care era obligat să-i ofere casă și masă, calfa, spre deosebire de ucenic, era retribuită pentru munca depusă cu o sumă de bani stipulată în statutul breslei.

Una dintre aventurile vieții de calfă era călătoria prin diverse ateliere din localități diferite, care, din anul 1512 a devenit obligatorie. Aceasta dura între doi și patru ani, timp în care tânărul trebuia să colinde orașele în care meșteșugul pe care urma să-l practice era bine reprezentat. Această practică subzistă și astăzi, în țări ca Anglia, Germania sau Franța. Marii bucătari de azi s-au perindat prin diferite restaurante ale lumii înainte să-și definească propriul stil culinar. (În tinerețea sa, viitorul Țar Petru cel Mare a întreprins o călătorie similară prin landurile germane, ca să se familiarizeze cu civilizația de acolo și să încerce ulterior să-i implementeze principiile în Rusia ce părea încremenită în Evul Mediu pravoslavnic rigid. Așa a apărut pe hartă după aceea cea mai importantă ctitorie a sa – orașul Petrograd, populat cu o mulțime de meșteșugari nemți și de o modernitate ce nu avea de-a face cu melancolicul suflet slav.)

Ajunsa într-un oraș din itinerariul său prestabilit, calfa trebuia să se prezinte și să se legitimeze la starostele breslei. Acesta era obligat să-i găsească un meșter care să-l inițieze în tainele meseriei și să-i ofere casă și masă. La întoarcerea acasă, calfa pregătea lucrarea de meșter (un soi de lucrare de licență de astăzi), care demonstra că și-a însușit meșteșugul și poate fi primită în breaslă. Pentru a fi numit meșter și a se bucura de toate drepturile, avea și obligația de onoare să ofere iarăși o masă membrilor breslei și să se căsătorească (eventual, cu fata unui membru reprezentativ al asociației). Prețul intrării în breaslă era diferit în funcție de meșteșugul care urma a fi practicat, arată Lidia Carmen Gross: „Măcelarii trebuiau să dea zece florini de Sibiu, două livre de ceară, două butii de vin și un ospăț. Iar măcelarii trebuie să dea mereu orașului și tuturor celor care intră în el carne curată și proaspătă din belșug, și de câte ori vreun măcelar va cumpăra vreo vită de furat, de atâtea ori să ia câte un florin și să fie oprit patru săptămâni de a mai vinde carne. (...) De asemenea, intrarea în breasla brutarilor să se cumpere cu șase florini, două livre de ceară, două poloboace de vin și un ospăț, iar brutarii să dea mereu îndestulă pâine albă pentru oraș și toți cei ce vin de afară. (...) De asemenea, breasla fierarilor, tot așa să se cumpere cu șase florini, două butii de vin și un ospăț... De asemenea, arcarii, căldărarii, caretașii, chimirarii, săbierii și lăcătușii să țină aceeași breaslă cu fierarii. (...) Cei care repară hainele, ziși mantelari și tot așa căciularii, breslele lor să se dea pentru intrare trei florini, două livre de ceară, două butii de vin și un ospăț. Așijderea frânghierii pentru un florin, patru livre de ceară, două butii de vin și un

ospăț să dea intrarea în breasla lor, iar îndeosebi dacă cineva va lua de nevastă vreo văduvă din acea breaslă, să dea un florin, două livre de ceară, două butii de vin și un ospăț, iar calfa să dea patru livre de ceară și două butii de vin ca să intre în breaslă. De asemenea piuarii să-și vândă breasla cu patru florini, două livre de ceară, două butii de vin și un ospăț. (...) De asemenea țesătorii, butnarii, olarii, arcarii, croitorii și pungarii să dea dreptul breslelor lor pentru doi florini, două livre de ceară, două butii de vin și un ospăț și îndeosebi ucenicul ce va învăța țesătorie să dea ca să intre în breasla țesătorilor numai două livre de ceară și două poloboace de vin. Cercul pus de dogar în jurul butiei trebuie prețluit numai cu trei dinari. Pe lângă acestea am rânduit într-o întărire a tuturor celor mai înainte ca fiecare breaslă de va face vreodată alte statute, care să fie împotriva statutelor și rânduielilor scrise mai sus, ori vreunea dintre ele, ori va lua, pentru primirea în breaslă, de la cineva, mai mult acea breaslă trebuie să se pedepsească cu plata a 20 de mărci de argint curat...”.

Așa cum reiese din statute, starostii erau implicați și în viața politică, având îndatorirea de a participa la „consfătuiri ale cetățenilor și locuitorilor”, arată Monica Vlaicu. Breslașii au ocupat diferite funcții în conducerea orașului, iar breslele cizmarilor, cojocarilor, croitorilor, măcelarilor aveau câte un vot la alegerea sfatului orășenesc. Nu trebuie neglijată nici implicarea breslelor în plan social, prin întrajutorarea membrilor și a familiilor lor.

Fiecare breaslă avea obligații militare față de oraș. Membrii ei trebuiau să asigure armamentul, muniția și apărarea unui turn și a unei porțiuni din zidul de apărare al orașului, iar în timp de pace să asigure paza, explică profesorul Ștefan Pascu. La Sibiu, celor patru bresle mai importante le revenea asigurarea securității porților orașului: Poarta Cisdădiei (măcelarii), Poarta Turnului (croitorii), Poarta Ocnei (cizmarii), Poarta Elisabeta (cojocarii). Breslașii erau obligați să fie mereu pregătiți de luptă, să facă exerciții de tras cu arcul și cu arbaleta. Breslele administrau și curățau iazurile, care formau în jurul fortificațiilor un obstacol natural, iar în compensație aveau dreptul să exploateze peștele din aceste ape.

Fiecare breaslă își avea propriul său patron spiritual, unele chiar doi sau trei sau, existau cazuri în care un sfânt patrona mai multe meșteșuguri. Primele reprezentări ale patronilor spirituali au apărut pe sigilii încă din secolele al XV-lea și al XVI-lea, mai târziu, în secolele XVII–XVIII aceștia erau reprezentați pe obiectele specifice breslei (ladă, semn, steag etc.) sau chiar pe uneltele meșterilor sau produsele executate de aceștia, precizează D.I. Rus în teza sa de doctorat din 2004.

Dacă la început activitatea breslelor a stimulat dezvoltarea meșteșugurilor, după aproape cinci sute de ani, regulile rigide care urmăreau menținerea micii

producții făceau foarte dificilă intrarea într-o breaslă. Prin limitarea numărului calfelor și ucenicilor, care erau acceptați în organizație, breslele au devenit o frână în evoluția economică a orașelor, ceea ce a condus la desființarea lor prin decretul din 1872, fiind transformate în cooperative meșteșugărești.

Printre breslele care au contribuit la dezvoltarea economică și comercială a Sibiului se numără cele care se ocupau cu prelucrarea fierului, produsele meșteșurilor fierari fiind necesare tuturor categoriilor sociale. Perfecționarea uneltelor și dezvoltarea meșteșugurilor au determinat apariția mai multor branșe: lăcătușii, potcovarii, cuțitarii, securarii, iar mai târziu tinichigii, conform lui Ștefan Pascu. Numărul mare de meșteșugari și importul de produse au dus la numeroase nemulțumiri în rândul membrilor breslei. Aceștia au depus mai multe plângeri, care au avut ca rezultat acordarea de privilegii prin care erau protejați de concurența neloială venită atât din partea meșterilor nebreslași, cât și din partea negustorilor. În anul 1521, meșterii fierari din Sibiu, Sighișoara și Bistrița au făcut o plângere împotriva negustorilor care aduceau obiecte importate în defavoarea celor autohtone, meșterii cerând confiscarea mărfii acestora. Măsurile drastice luate împotriva negustorilor nu au putut opri importul, de aceea starostii breslei fierarilor din scaunele săsești au hotărât să se reorganizeze, iar statutele lor să fie reformulate pentru a fi adaptate vremurilor, arată Ștefan Pascu. Produsele meșterilor fierari autohtoni satisfăceau nevoile populației locale și o parte din cererile venite din Țările Române. Fierarii exportau în Moldova și în Țara Românească arme albe, obiecte de uz casnic și gospodăresc (furculițe, linguri, lacăte, sape, securi, seceri, coase, cuie de șindrilă, sârmă, sfredele etc.). Importanța acestei bresle pe plan local este demonstrată și de documentul de la 1575 în care era menționat Turnul Fierarilor unde se găsea o cantitate însemnată de muniție și armament, se precizează în lucrarea coordonată de Monica Vlaicu.

O branșă care s-a desprins din breasla fierarilor a fost cea a lăcătușilor, aceștia făceau lacăte de diferite mărimi și forme, zăvoare, închizători, chei etc. Un document emis la Sibiu în 1506 îi menționează ca fiind meșterii care ferecau orgile (*Comerț și meșteșuguri în Sibiu și în cele șapte scaune 1224–1579*). Dezvoltarea meșteșugului fierăriei și progresele tehnicii au determinat tendința fiecărei branșe de a-și lărgi sfera de activitate, de aici și lupta pentru privilegii care să le asigure poziții cât mai avantajoase în procurarea materiei prime și desfacerea produselor. Astfel de privilegii obțin lăcătușii din principalele orașe ale Transilvaniei. Pentru a-și putea apăra interesele, lăcătușii s-au organizat în breaslă împreună și au obținut confirmarea statutelor în 1518. În anul 1581, breslele lăcătușilor din orașele

ardelene s-au constituit într-o uniune cu statute proprii, obiectele finite ale acestor meșteșugari fiind atât chei, lacăte, zăvoare, închizători, cât și platoșe, zale sau lănci. O importanță deosebită o aveau breslele care se ocupau cu producerea armamentului. Printre aceștia se numără săbierii. Meșterii din această branșă sunt amintiți în registrul de socoteli al orașului încă de la sfârșitul secolului al XV-lea (M.I. Țiplic – *Bresle și arme în Transilvania. Secolele XIV–XVI*).

O altă breaslă producătoare de armament este cea a scutarilor, produsele lor erau cerute atât în Moldova cât și în Țara Românească. În tehnica de lucru a meșterilor sibieni poate fi observată influența orientală, calitatea produselor executate de aceștia a fost recunoscută și în plan european, scuturi sibieni regăsindu-se la Viena. Alte bresle producătoare de armament au fost: arcarii, archebuzierii, armurierii.

Breasla cositorarilor sibieni era în secolul al XVI-lea alături de cele din Mediaș, Sighișoara, Brașov, una din cele mai mari din Transilvania. Cel mai vechi statut al breslei datează de la începutul secolului al XVI-lea, fiind apoi reînnoit în 1568 (*Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, citat de Raluca Maria Frîncu). Pe lângă prevederile referitoare la prețul produselor, protecția față de meșterii nebreslași și comercianți, el stabilea și obligativitatea marcării produselor și a respectării unui raport optim între metale („la 10 funți cositor, 1 funt plumb“).

Dacă statutul amintit are doar câteva articole referitoare la calfe, din anul 1561 s-a păstrat un statut al acestora cu 25 de articole, confirmat în anul 1578. Proba de meșter trebuia executată de calfe în două săptămâni și consta în executarea mai multor vase: un castron, o cană cu picior, o ploscă și un vas pentru spălat. Un document din anul 1580, reconfirmat în anul 1602, apăra prin prevederile sale meșterii cositorari, interzicând repararea și prelucrarea vechilor obiecte, ca și importul și vânzarea de către negustori a obiectelor din cositor. În anul 1556, cositorarii sibieni erau menționați ca apărători ai bastionului Haller împreună cu olarii, iar în anul 1575, împreună cu meșterii lăcătuși, apărători ai unui turn (Monica Vlaicu și colaboratorii). Numărul vaselor din cositor care s-au păstrat este relativ mic datorită topirii lor pentru turnarea altora sau, în vreme de război, pentru turnarea tunurilor. Piese păstrate – vase de bucătărie, obiecte liturgice, de breaslă sau decorative – au o mare varietate tipologică și stilistică.

Breasla arămarilor a fost pentru prima dată menționată în statutul de la 9 noiembrie 1376. Din acest document aflăm că „arcarii, căldărarii, caretașii, chimirarii, săbierii și lăcătușii să țină aceeași breaslă cu fierarii“. Dacă la început toți cei menționați făceau parte din aceeași breaslă, în secolele XV–XVII – perioada de glorie a breslelor –, datorită amplitudinii pe care a luat-o dezvoltarea meșteșugurilor,

fiecare branșă s-a constituit într-o breaslă separată. Apariția cuptoarelor pentru topit minereurile a făcut posibilă și topirea aramei, astfel s-a născut meșteșugul turnării fontei și al aramei, strâns legat de nevoile zilnice ale populației (Ștefan Pascu). După ce s-au constituit în breaslă, meșterii arāmari s-au confruntat cu tot felul de probleme legate de importul aramei și al produselor din aramă la prețuri mult mai bune decât cele cerute de ei. De aceea, în apărarea lor vine, după cum o demonstrează documentul de la 1571, Ștefan Báthori, care interzice importul de cupru. Breasla arāmariilor a fost menționată și de Emil Sigerus în *Cronica orașului Sibiu*. De aici aflăm că în anul 1740, membrii ei au luat în arendă pe o perioadă de 20 de ani atelierul de prelucrat cuprul aflat în Dumbrava Sibiului. Produsele meșterilor arāmari aveau o largă răspândire, fiind folosite în bucătărie (oale, căni, forme de cozonac și prăjituri, piulițe), în gospodărie sau ca obiecte de cult.

Și existența meșterilor aurari și argintari a fost atestată la Sibiu relativ devreme, în anul 1346, prin menționarea în registrul inventar al bisericii parohiale Sfânta Fecioară Maria a unei comenzi primite de aurarul Kunz pentru executarea unei piese din argint („monstranță” – casetă de cristal, încadrată într-o somptuoasă montură, bătută cu pietre prețioase, în care se păstrează hostia / azima pentru împărtășanie / în bisericile catolice), în greutate de peste 15 mărci (cca. 3 kg). În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, aurarii sibieni erau menționați, ocupând și diferite funcții politico-administrative. În anul 1493, aurarii aveau un turn de apărare pe care trebuiau să-l aprovizioneze, să-l echipeze și să-i asigure paza, fapt ce dovedește că erau constituiți într-o breaslă puternică. Turnul se situa în apropierea așa-numitului „bastion gol”, pe locul căruia s-a construit ulterior Bastionul Soldisch (Monica Vlaicu). Primul statut păstrat al breslei aurarilor din Sibiu este cel din anul 1494, când „cinstiții și înțelepții meșteri ai întregii bresle a aurarilor din Sibiu” au hotărât „scrierea obiceiurilor și regulilor breslei lor, asemenea celor vechi, care au fost găsite fragment cu fragment, să le aibă orașul și țara spre folosință și stimă”. Pentru a reglementa neajunsurile statutului din anul 1539 și a-l completa, starostii breslei sibiene au organizat la Sibiu, în 2 decembrie 1559, întrunirea Uniunii Breslelor de Aurari, la care au participat reprezentanți ai breslelor din scaunele și districtele săsești (Brașov, Sighișoara, Bistrița și Mediaș). Breasla aurarilor din Sibiu a fost luată în continuare drept model și coordona Uniunea Breslelor de Aurari din întreaga Transilvanie.

Centru protestant, Sibiul a oferit adăpost și condiții favorabile exercitării me-seriei pentru meșteșugari din Slovacia și Moravia, care fugeau de persecuțiile religioase. Alături de meșteșugarii-artiști protestanți veniți la Sibiu, stabilirea în oraș

a aurarului Sebastian Hann, în anul 1675, a produs o revigorare și a dat din nou strălucire meșteșugului. Pe lângă comenzile primite de meșterii aurari sibieni pentru obiecte de cult, cererile de executare a unor obiecte de podoabă trebuie să fi fost din ce în ce mai numeroase. Portul orășenesc săsesc pune mare preț pe anumite podoabe specifice: ace de păr, paftale, cordoane etc., care dădeau un aspect decorativ acestuia și o notă de prestanță persoanei care îl purta.

O branșă cu mai puțini meșteri era cea a tâmplarilor, întâlniți și sub denumirea de măsari sau dulgheri. Numărul mic de meșteri se explică prin faptul că nu oricine își putea permite luxul unui mobilier făcut de aceștia, în general la priceperea lor apelând elitele (conform lui Ștefan Pascu). Meșterii tâmplari nu se îndeletniceau numai cu fabricarea mobilierului pentru locuințe, mulți dintre ei lucrau și mobilier pentru bisericile din Transilvania, sculptau și altare, unele dintre ele adevărate opere de artă.

Breasla butnarilor sau dogarilor a avut o importanță deosebită în cadrul meșteșugurilor medievale fiind menționată în statutul din anul 1376. Perfecționarea tehnicii de lucru a contribuit la sporirea producției în cadrul acestui meșteșug; în acest context un rol important l-au avut strungul și fierăstrașul, unelte de bază folosite în prelucrarea lemnului. Datorită perfecționării uneltelor, meșteșugul lemnăritului s-a dezvoltat pe o scară tot mai largă, ceea ce a determinat apariția noilor branșe: tâmplarii – mäsarii – dulgherii, rotarii, căruțașii, butnarii, fereștrarii. Dintre acestea, breasla butnarilor cunoaște cea mai mare dezvoltare, ei ajungând să se organizeze în a doua jumătate a secolului al XV-lea într-o uniune, care, în anul 1457, își votează statutele. Numărul mare de meșteri precum și dezvoltarea meșteșugului au determinat apariția concurenței între breslele din diferitele orașe ardelenne și între meșterii breslași și cei nebreslași. Tocmai pentru a se apăra de concurență, meșterii solicită și obțin de la autorități diverse privilegii. Este cazul butnarilor din Mediaș, amenințați atât de meșterii din Rupea, Sighișoara și Agnita cât și de meșterii nebreslași, așa numiții *Störeri*, care le făceau o concurență neloială pentru că voiau să vândă la un preț mai avantajos butoaie în zona Mediașului, luându-le astfel clienții (Ștefan Pascu, în lucrarea *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul XVI*).

Breasla rotarilor sau a căruțașilor a apărut și s-a dezvoltat alături de comerț și de mijloacele de transport, meșterii fiind căutați și datorită nevoilor zilnice ale populației. Ei erau apreciați și în Țările Române, elitele de aici comandându-și la Sibiu trăsurile, căruțe, care etc., iar cei care își permiteau chiar își angajau meșteri. În secolele XV–XVI, meșterii rotari s-au constituit într-o uniune. În anul 1490, statutele

Uniunii Breslei Rotarilor au fost confirmate și aprobate de Universitatea Săsească. În 1492, rotarii au primit un nou statut de breaslă, iar din anul 1508 datează un document care prezintă inventarul armamentului existent în turnul breslei rotarilor, ceea ce demonstrează importanța acestei bresle și pe plan local.

În statutul din anul 1376 au fost menționate șase bresle care se ocupau cu prelucrarea pielii – pielarii, tăbăcarii, cizmarii, cojocarii – blănarii, curelarii și mănășarii. Ulterior s-au adăugat șelarii, incluzând și meșterii ce făceau hamuri, frâie etc., ca și trăistarii. În primele etape, pielea era prelucrată de tăbăcari și pielari, produsul final fiind realizat de celelalte bresle. În încercarea de a limita concurența, legile stabileau că pielarii și tăbăcarii nu puteau cumpăra piei decât din târg și numai în anumite cantități, iar meșterii cizmari puteau prelucra doar cantitățile necesare propriei producții. Meșterii tăbăcari din Sibiu au fost pomeniți prima dată în documente în anul 1367, când, la 24 februarie, breasla lor cumpăra o moară de tăbăcit cu 85 de florini. Ei prelucrau pieile crude, le curățau de grăsime și impurități, conservau blana pentru hainele de iarnă elegante și călduroase, le impregnau cu diferite substanțe pentru a fi mai trainice, impermeabile. După statutul comun al breslelor din 1376, în anii 1494, 1540 și 1569, breasla tăbăcarilor a primit noi statute, iar principalul privilegiu ce i-a fost acordat în 1569 era interdicția exportului de piei crude. Pielarii preluau pielea tăbăcită, o vopseau, lustruiau, presau, o imprimbau cu decoruri, iar după finisare o distribuiau celorlalți meșteri. Privilegiile pe care breasla le-a obținut interziceau sau limitau altor bresle executarea operațiilor ce le reveneau în prelucrarea pielii și interziceau negustorilor străini să aducă în țară piei sau blănuri din Țările Române. În anii 1512 și 1562 breslei pielarilor îi sunt reînnoite statutele, ultimul fiind preluat ca model de celelalte bresle ardelen. În anii 1522 și 1546 calfele au primit statut, iar documentul din 1546 avea și prevederi referitoare la ucenici. Privind calfele, se stabilea că proba de meșter se poate da după un an de lucru și consta în prelucrarea a 12 piei de bou și 80 de blănuri, din care jumătate piei de capră și de oaie. În secolul al XV-lea, breasla pielarilor era una dintre cele mai puternice din Sibiu. În anul 1491, reprezentantul meșterilor pielari, Christian, făcea parte din Sfatul orașului în calitate de jurat, iar cei patru starosti ai breslei cereau aprobarea să construiască o nouă moară pe Cibin, în locul celei vechi, ruinate. Cererea le-a fost aprobată, pentru construirea ei breasla fiind scutită de impozit. În documentele din 1492 și 1493 în care se făcea inventarul armamentului, tăbăcarii și pielarii sunt amintiți ca apărători ai turnului ce le poartă numele, iar în 1457 pielarilor le este repartizată apărarea Turnului Porții Elisabeta, una dintre cele patru porți importante ale orașului.